

ชื่อโบราณสถาน เมืองโบราณเวียงสระ

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๓ ตอนที่ ๓๔ วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๔๗๙

สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำตาปี หมู่ที่ ๗ ตำบลเวียง อำเภอสระเวียงสระ

รายละเอียดโบราณสถาน ประวัติความเป็นมา ตัวเมืองโบราณตั้งอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำตาปี เป็นเมืองที่มีคูน้ำล้อมรอบ ฝั่งเมืองเป็นรูปเกือบสี่เหลี่ยมจตุรัส ภายในเมืองพบโบราณวัตถุที่สำคัญ ได้แก่ พระพุทธรูป พระพุทธเจ้าศากยมุณี หินทรายสลักนูนสูง กำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๑ เทวรูปพระวิฆณุ กำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ เทวรูปพระศิวะปางดุร้าย (พระศิวะไกรวระ) อิทธิพลศิลปอินเดียแบบโจฬะ กำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ และโบราณวัตถุอื่น ๆ ซากโบราณสถานภายในเมืองพบจำนวน ๔ แห่ง รวมทั้งสระน้ำขนาดใหญ่ ๒ สระ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้เสด็จมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๐ ในครั้งนั้นได้มีการขนย้ายเทวรูปศิลา ที่พบภายในบริเวณเมืองโบราณไปเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร คือพระวิฆณุ สกุลช่างปิลลวะ พระวิฆณุ สกุลช่างโจฬะ และพระศิวะปางไกรวระ สกุลช่างโจฬะ (เขมชาติ เทพไชย ๒๕๒๙ เล่ม ๘:๓๓๗๕)

แผนผังเมืองโบราณเวียงสระเกือบเป็นรูปสี่เหลี่ยมจตุรัส มีเนื้อที่ประมาณ ๓๘๖ ไร่ ๓ งาน ๓๘ ตารางวา ใช้ลำน้ำธรรมชาติคือแม่น้ำตาปีสายเก่า เป็นคูเมืองทั้ง ๒ ด้าน เป็นคูเมืองด้านทิศเหนือและทิศตะวันตกเฉียงเหนือมีคลองตาลเป็นคูเมืองด้านทิศเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ คลองตาลไหลไปบรรจบกับแม่น้ำตาปีตรงมุมเมืองด้านทิศเหนือ ทำให้เมืองโบราณแห่งนี้มีลำน้ำธรรมชาติเป็นคูเมืองทั้ง ๒ ด้าน ส่วนด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ ทิศใต้และทิศตะวันออกเฉียงใต้ เป็นคูขุดชักน้ำจากแม่น้ำตาปีและคลองตาลให้ไหลมาบรรจบกัน ขนาดของเมืองจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ ถึงทิศตะวันออกเฉียงเหนือยาวประมาณ ๖๒๐ เมตร จากทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงทิศตะวันตกเฉียงใต้ยาวประมาณ ๖๐๐ เมตร ประตูเมืองอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ เรียกว่า ประตูชัย คูเมืองที่ขุดชักน้ำจากลำน้ำธรรมชาติกว้างประมาณ ๑๐ เมตร ไม่ปรากฏสันกำแพงเมืองชัดเจน คันดินด้านในของคูเมือง (คูขุด) น่าจะเป็นขอบสันคูเมืองมากกว่ากำแพงเมือง เพราะเนินดินเตี้ยมาก และไม่ชัดเจน ลักษณะเฉพาะของเมืองเวียงสระคล้ายกับเป็นเมืองที่มีการขยายผังเมืองออกมา หรือลักษณะคล้ายเมืองแฝด กล่าวคือมีการขุดคูเมืองชั้นในอยู่เกือบกึ่งกลางเมือง แบ่งพื้นที่เมืองออกเป็น ๒ ส่วน คือ เมืองนอกกับเมืองใน โดยมีขนาดพื้นที่เกือบเท่า ๆ กัน

- เมืองนอก พื้นที่ส่วนใหญ่ถูกปรับเป็นสวนยางพารา ขนาดของเมืองกว้างยาวประมาณ ๔๙๒ x ๕๕๐ เมตร ติดต่อกับเมืองในทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของวัดเวียงสระ เดิมมีอุโบสถ

